

CREATIONIS MVNDI

abyssum. Ita sensim contemplantis mentem omni determinata rerum specie exutam, ad primam celi terraque materiam contemplandam cogit. Porro in abyssi vocabulo aliqualem huius primæ materie formam indicat, nimirum quod fuerit materia liquida & fluxilis, & quidem sine fundo, ut quæ per omnia sibi similis & æqualis fuit, quemadmodum aqua aqua, lutum luto. Iob item cap. 38. v. 38. prima hæc materia APHAR appellatur, hoc est limus, quem Deus initia rerum in solidam terram compegit, Græcis etiam vetustissimis ἄλμα hoc est limus dicitur prima omnium rerum materia. Et item chaos à χῶς quod futilis sit, quæ illius forma procul omni dubio à primis Hebreorum patribus & Mose ad illos peruenit, mundoque innotuit. Limus igitur erat & futilis materia moles illa primum à Deo creata, non diuersarum naturarum, sed vnius simplicis indiuisæ substantiæ & formæ, habens in se virtutem seminariam terrestris formæ & aquæ & cælestis, omniumque, quæ ex ea massa formaturus erat Deus.

FABRICÆ MVNDI

Caput tertium.

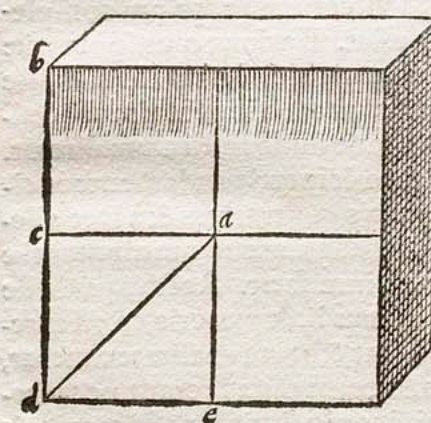
Ad quid creatum sit hoc chaos, & de eius fundamento, ac forma.

IAM quid ex hoc chaos Deus intenderit facere, nunc postquam facta sunt omnia, facile intelligimus omnes, nimirum ut illud diuidat in tot rerum species, quot ad mundi Oeconomiam sibi ab æterno propositam necessarias esse nouit, & singulis suam vim & legem naturalem semel indat ac stabilit, ut immutabilis ad terminum vsque rerum omnium præconstitutum permaneat. Porro cum solus hominis causa crearet reliqua, eiusque seruitio manciparet omnia, donec decursu temporis constituti genus humanum ad cælestem domicilium transferret, ut diuinus Paulus Rom. 8. eleganter differit, tali ordine prudentissimus architectus eadem creauit & constituit, ut subordinatis obsequiis, & consentientissima harmonia omnia homini inferirent. Quæ harmonia in eo primum consistit, ut superiores causæ in inferiores principatum gerant, & effectus omnes à summis causis per medias atque imas progrediantur. Deinde & in eo, ut rerum omnium ad se mutuo iuxta causarum & effectuum consequentiam sit inclinatio & veluti amor quidam, quo inferiora respiciunt superiora, tanquam beneficia, & superiora vicissim inferiora, quo aliquid iis conferant. His duabus naturæ conditionibus fit, ut quantum vis contraria & dissidentia in imis rerum speciebus reperiantur, tamen in ordine quæque suo artissime cohaereant, & in prima causa tanquam centro concurrentes, iustum seruitium Deo creatori atque homini præstent, adeoque omnia inter se, iuxta proprium quæque officium consentiant. Sed de his postea latius. Illud in præsentia admonendus es lector, ut in rerum creatione diligenter obserues quo ordine, ex quibus, & quo modo, quibusque medijs singula effecerit Deus, sic discas quid in omni oeconomia naturæ sit prius, quid posterius, quæ operum sint causæ, quæ singulorum generationes, proinde & rerum distinctiones, & naturas, sympathias & antipathias, differentias in fortitudine & debilitate, nobilitate & ignobilitate, longevitate & corruptibilitate, aliisque plurima cognoscas. Quicquid enim de natura rerum disputari potest, ab earum generatione, & primæ creationis ordine dependet. Qui potest capere capiat, difficilia quidem indagata sunt multa, veruntamen & multa intentione animi speculatione consequi licet, præcipue si Spiritus sancti inuocato lumine, gloriam Deo ex suo officio studeas excitare. Multo hic alia naturalium rerum principia, multo alium naturæ operantis ordinem obseruabis quam à gentilibus philosophis est traditum, quippe suo pte ingenio hæc mundi primordia, eo quo nobis à Mose sunt tradita modo, percipere erat impossibile. Ad rectum curriculum nostri tramitem redeamus. Creato chaos accurate cogitandum est, quid primum in eo fecerit Deus. Ante omnia fixus illi locus erat necessarius, vides enim grauissimum omnium corporum esse terram, cui hæc massa conditione vicinior longe erat quam celo. Quod si fixum non accepisset locum, facile intelligis in infinitum prolapsuram fuisse, gravitate nimirum semper motum urgente. Atqui ut rerum principium hic obiter admoneri, obserua Deum ab ultimo & crassissimo elemento, ab inertissimo & informi penè suam creationem inchoare, & paulatim ad altiora, nobiliora, diuinioraque ascendere, obserua item, à solidiore & firmiore corpore initium facere, ut quæ ad vitam & perfectionem creaturarum pertinentia paranda erant, quæ fluxa & mobilia sunt omnia, ut inquam talia omnia firmum haberent subiectum, in quo colligarentur, fierentque stabilia. Terra ergo & chaos locum assignauit punctum vnum in medio vacui, in quo conquireret, nec cum nacta vltimus motum intenderet. Hoc totius naturæ longe admirandissimum est miraculum, omnem intellectum & fidem excedens nisi astrorum ambitus, & orbis terræ circumnavigatio id ita esse conuinceret, quis enim alioqui credere queat tantum pondus in medio ambentis celi pendulum harere, & consistere posse? Et licet veritas fidem extorqueat, quis intelligat sine sustentaculo tantam tamque ponderosam molem ibi stare & conquirere posse? quis fundamentum hic vilius, ubi nihil quod sustineat occurrit, cogitare potest? Merito igitur Iobum in amaritudine doloris sui secum disceptantem iubet Deus, si intelligentiam habeat, quod sit terræ fundamentum dicere, Iob. 38. v. 4. Imperferibilis hic est Dei sapientia & incomparabilis potentia, neque vllam huius fundamenti rationem excogitare est possibile, nisi solam Dei voluntatem, quæ absconditas in ipso rationes & causas sequitur, cuique omnia absolute obediunt. Ut voluit ita factum est, voluntas eius materiam ad omnia fabricanda & formanda idoneam exprimit, voluntas eius ex vno vnius forme corpore, plura diuersarum formarum fingit, Voluntas eius corpora ex corporibus, formas ex formis deducen-

PRIMVS DIES.

do, quodiners & nulla astituit præditum est, paulatim in vegetam vim & efficaciam, in vitam, in motum, in sensum, & in intellectum deducit, & quod maximum est, omnia quæ creat ita inter se consentientia, muno amore & vinculo connexa, & in idem conspirantia, sola voluntatis impressione facit, ut naturalis illis quidam fiat affectus & inclinatio ad prosequendum officium, quod ipsis ex harmonico idearum in mente diuina consensu, per voluntatem creatis impressum est. Sic chaos, & grauissimum in primis quod in illo est terra, ex impressione voluntatis Dei, punctum in vacuo designatum appetit, eoque quodam veluti desiderio sua gravitate se mouet, donec æqualiter ex omni parte id nactum conquirat, reliqua mundi suis veluti humeris ferens & sustentans. Est igitur hæc terra, & proinde chai natura, ac cum reliquis postea creaturis sympathia, ut se omnibus subijciat in sede sibi assignata, in centro mundi, & circum centrum proxime firma conquirat, reliquaque omnia sustentet, & ut est imperfectissima, à superioribus benedictionem & adiumentum appetat, ad pariendum quæ illi mandata sunt. In hoc igitur puncto necessario conquirat chaos, quoniam hoc illi Deus sedem quietis, & terminum motus grauitatis constituit, quam legem ac metam transgredi nec potest, nec optat: quandoquidem Deus dixit & facta sunt, ea natura hæc sympathia illi à domino indita est, tanquam ad omnium specierum & indiuiduorum sustentationem necessaria. Ideo Psalm. 103. dicit Dauid. Fundauit terram super bases suas, ne moueat se in sæculum & in sæculum. Et Psalm. 135. v. 6. Firmavit aut extendit terram super aquas. Quia vero hoc chaos mater est omnium, non solum inferiorum corporum, sed & cælestium, omniumque quæ creata sunt, ut audiemus, non est dubitandum quin elementa omnia cælique omnes ad summum vsque, matris suæ indolem, alia plus, alia minus referant, ac pondus aliquod obtineant, quo ad medium inclinentur, sympathiamque suam, tum ad terram, tum inter se mutuo incubatione & contactu, ac veluti sensu exercent.

Porro & hoc experientia docet, quæ pondere prævalent, ea natura velocius, propiusque ad centrum mundi, sedem inquam grauium accedere. Hinc certissima ordinis ratio in vniuerso nascitur, ut quæ leuiores sunt ac subtiliora, superiorem locum obtineant. Neque hoc solum, verum etiam chai totiusque mundi sphaerica figura inde ortum habet, quippe cum chai materia fluxilis esset, & ibi per omnia similis, æquali vndequeque virtute & facilitate, ad punctum illum quietis pondere suo ferebatur, ita ut extrema eius omnia æqualiter à centro distarent, & ex omni parte centri in æquilibrio consisteret. Si enim eius extrema inæqualiter à centro distitissent, plus ponderis centro ex vna aliqua parte incubuisset quam in alia, ut si in cubo a sit centrum, b. c. d. e. sint extrema. ex a autem spectes b, aut d. angulum & c. in medio latere, longior multo est linea d. a. quam linea c. a. aut e. a. multo plus itaque ponderis habet materia quæ secundum a. b. aut d. a. lineam centro incumbit, quam quæ secundum c. a. aut e. a. Vincit igitur d. a. pondus, & c. a. atque e. a. sursum protrudet cadendo donec c. d. e. simul in æquilibrio, hoc est æqualiter à centro consistent, materia existente liquida & fluxili. Necessario igitur chaos in æquilibrio sub figura sphaerica consistit. Et erat aliqui talis figura sola mundo conueniens, postquam superiora perfectioraque corpora, terram iuuanda generationis causa perpetua circumuolutione erant ambitura. Iohannes de Sacrobusco & ceteri mathematici terræ sphaericam figuram, ex apparentibus quibusdam accidentibus comprobant, sed præclarior multo est ex ipso fonte, ex causis, inquam, vnum quodque demonstrare, hoc enim tramite solida scientia incedit. Inuentum hunc punctum ex iam demonstratis, constat centrum mundi & grauitatis, aut quietis grauium vocandum esse. Vocant autem physici ipsum infimum omnium, reliqua vero superiora, & motum ad medium dicunt deorsum fieri, à medio vero sursum, idque optimo iure, quod supremum merito dici debeat, id quod perfectissimum est, & reliquis aliquid præstantioris naturæ conferre potest, infimum vero quod longissime ab illo, & loco & conditione distat.

FABRICÆ MVNDI

Caput quartum.

De natura & forma chai sue primæ materie.

CHAOS hoc principio creatum omnium rerum quæ à Deo facta sunt fuisse principium materiale, luce clarius ostendit Moses, dum omnia ex eodem sex dierum opera deducit. Et prima eius propositio perspicue conuincit, nihil prius hac materia à Deo creatum esse, alioqui enim non recte principium creationis in ea constituisset. Quum igitur post hanc materiam, & ex eadem facta sint omnia, ad originem naturæ recte peruestigandam, & naturalis philosophiæ principia iuxta veritatem constituenda, summè necessarium est, qualis hæc prima fuerit materia diligentissime considerare. Multis se modis torserunt gentiles philosophi in materiæ consideratione, esse illam negare non sunt ausi, & tamen ens esse minime concesserunt, aiunt nec quantitatem nec qualitatem esse, neque has in se habere

b i